

Волкова І.М.,
к.е.н., доцент,
Микитюк В.М.,
к.е.н., професор,
Житомирський національний агроекологічний університет

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ СКОТАРСТВА

***Анотація.** Обґрунтовано важливість інноваційного розвитку галузі скотарства. Визначено чинники та проблеми, що стримують інноваційну діяльність суб'єктів господарювання галузі. Представлено класифікацію видів ефективності інноваційного розвитку скотарства.*

***Ключові слова:** скотарство, інноваційний розвиток, ефективність інноваційного розвитку.*

Постановка проблеми. Сучасний етап функціонування галузі скотарства супроводжується такими кризовими явищами, як скорочення виробництва м'ясо-молочної продукції, а також руйнуванням виробничого потенціалу суб'єктів господарювання. Неспроможність за звичайних умов подолати наслідки такої кризи актуалізує важливість інноваційного розвитку галузі

скотарства. Важливість забезпечення таких умов розвитку підкреслюється також необхідністю покращання економічних показників стану галузі, функціонування ринку м'ясо-молочної продукції, розвитку сільських територій. Відтак, обґрунтування теоретико-методологічних засад інноваційного розвитку галузі скотарства представляється нині одним із першочергових завдань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічні проблеми розвитку тваринництва й, в т. ч. галузі скотарства, розглядаються у працях П.С. Березівського, С.В. Васильчака, Ю.Е. Губені, Ю.Я. Лузана, П.Т. Саблука [1]. Питанням запровадження інноваційних технологій у галузь, а також оцінці їх економічної ефективності присвячено роботи М.Д. Безуглого, В.В. Іванишина, М.М. Луценка, В.І. Смоляра [2]. Водночас, недостатньо дослідженим залишається питання обґрунтування концептуальних засад інноваційного розвитку галузі скотарства, що і зумовило необхідність написання даної статті.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування теоретико-методологічних засад інноваційного розвитку галузі скотарства. Поставлені завдання зумовили використання таких економічних методів дослідження: порівняльного аналізу й абстрактно-логічного, монографічного, соціологічного – для формулювання теоретико-методологічних основ проблеми дослідження, висновків та перспектив подальших досліджень.

Виклад основного матеріалу дослідження. Скотарство є провідною галуззю тваринництва з огляду на те, що вона забезпечує виробництво 99 % молока і близько 50 % м'яса – головних продуктів харчування тваринницького походження населення. Відтак питання зростання обсягів виробництва якісної продукції скотарства щороку набуває все більшої актуальності.

Нині провідними напрямками розвитку галузі скотарства є інерційний та інноваційний. Інерційний розвиток характеризується стагнацією, уповільненням темпів економічного росту, що супроводжується кризовими явищами, зокрема, зростанням цін, інфляцією, безробіттям. Протилежним напрямом є інноваційний розвиток, пов'язаний із економічним зростанням,

підвищенням ефективності функціонування підприємств галузі, розширеним відтворенням та підвищенням якості життя населення. Інноваційний розвиток галузі скотарства невід'ємно пов'язаний із інтенсифікацією виробництва, що являє собою процес підвищення його інтенсивності за рахунок додаткових капіталовкладень на одиницю поголів'я худоби, що супроводжується більш повним використанням ресурсного потенціалу і підвищенням продуктивності праці на підставі застосування удосконалених техніки, технологій, форм організації праці [3, с., 160].

Інтенсифікація скотарства є підґрунтям розвитку інноваційних процесів у галузі й тісно пов'язана з економією робочого часу, підвищення продуктивності праці, забезпечення сталого розвитку. Провідним чинником ефективного функціонування галузі є її інноваційний розвиток, забезпечення якого лежить у площині створення соціально-економічних умов, що стимулюватимуть розробку та запровадження новітніх засобів інтенсифікації. На ефективність виробництва впливає низка чинників інноваційного розвитку галузі скотарства (табл. 1).

В контексті даного дослідження під інноваційним розвитком галузі скотарства доцільно розуміти сукупність послідовних дій щодо створення нової або удосконаленої продукції скотарства, покращеної технології та системи управління на підставі використання результатів наукових досліджень, розробок та сучасного досвіду з метою модернізації виробництва й виходу на перспективні цільові ринки. Очевидно, що інноваційна діяльність підприємств галузі супроводжується високим ступенем невизначеності та виробничо-фінансової ризикованості.

З огляду на низькій рівень здійснення інноваційної діяльності господарюючими суб'єктами галузі скотарства доцільно представити сукупність проблем, що нині його стримують. Так, актуальними за сучасних умов проблемами інноваційного розвитку є:

Чинники інноваційного розвитку галузі скотарства

Біологічні чинники	<ul style="list-style-type: none"> – удосконалення генетичного потенціалу худоби – використання високопродуктивних порід ВРХ, біотехнологій, генної інженерії – забезпечення тварин повноцінними кормами
Техніко-технологічні чинники	<ul style="list-style-type: none"> – засоби комплексної механізації, автоматизації, комп'ютеризації, роботизації, електрифікації галузі скотарства – ремонтна база, транспорт, зв'язок – капіталовкладення у споруди, будівлі, обладнання, що підвищує продуктивність праці й якість продукції
Організаційні чинники	<ul style="list-style-type: none"> – удосконалення економічних відносин між господарюючими суб'єктами галузі – узгодження інтересів підприємств галузі з переробними та підприємствами агросервісу – покращання системи управління виробництвом – розробка та реалізація комплексних цільових програм щодо забезпечення інноваційного розвитку галузі
Екологічні чинники	<ul style="list-style-type: none"> – система природоохоронних заходів – стимулювання виробництва екологічно безпечної продукції – утилізація відходів виробництва
Соціально-економічні чинники	<ul style="list-style-type: none"> – державна підтримка і стимулювання товаровиробників (кредитування, оподаткування, страхування) – розвиток маркетингового супроводження діяльності підприємств галузі – підвищення конкурентоспроможності продукції – досягнення еквівалентності цін на промислову та продукцію скотарства

- обмеженість фінансування інноваційних проектів і розробок;
- незадовільний фінансовий стан більшості товаровиробників;
- диспаритет цін на промислову та сільськогосподарську продукцію;
- відсталість матеріально-технічної, наукової та інформаційної бази;

- низький рівень оплати праці, відсутність кваліфікованих працівників, спеціалістів та керівників;
- орієнтація на мінімальний термін окупності інноваційних проектів;
- недосконалість інноваційної інфраструктури;
- висока комерційна ризикованість;
- відсутність стратегічного планування інноваційної діяльності товаровиробників;
- складність узгодження інтересів учасників інноваційного процесу;
- посилення монопольного впливу переробних підприємств на виробників продукції скотарства.

Водночас, позитивно впливає на інноваційний розвиток галузі скотарства перехід до ринкової системи господарювання, потужний природо-ресурсний потенціал країни, постійно зростаюча ємність внутрішнього та зовнішнього продовольчих ринків, використання інноваційних технологій. Основними суб'єктами інноваційного розвитку скотарства є власне товаровиробники, науково-дослідні інститути, аграрні навчальні заклади, органи управління агропромисловим виробництвом, а також підприємства аграрного сервісу.

Ключовим поняттям методології інноваційного розвитку галузі скотарства є ефективність як система економічних відносин з приводу узгодження отриманого результату (ефекту) даного процесу й затратами на нього. Ефективність інноваційного розвитку галузі скотарства характеризується складним взаємозв'язком показників, що відображають різні елементи процесу відтворення й ступінь використання різних факторів виробництва. Види прояву ефективності залежать від характеру отриманого в галузі ефекту – технічного, технологічного, біологічного, економічного, соціального або екологічного (табл. 2).

Таблиця 2

Класифікація видів ефективності інноваційного розвитку галузі скотарства

За ступенем поширення	<ul style="list-style-type: none"> – народногосподарська – регіональна – локальна
За стадіями циклу відтворення інновацій	<ul style="list-style-type: none"> – генерація ідей – відбір ідей – розробка та оцінка інноваційного проекту – створення інновацій – запровадження інновацій
За показниками ефективності інноваційних процесів	<ul style="list-style-type: none"> – абсолютні – відносні
За фактором часу	<ul style="list-style-type: none"> – статичні – динамічні
За видами прояву	<ul style="list-style-type: none"> – техніко-технологічна – біологічна – еколого-економічна – соціальна

Активізація інноваційного розвитку галузі скотарства передбачає концентрації інноваційно-інвестиційних ресурсів на стратегічних пріоритетах, що мають на меті завоювання суб'єктами господарювання галузі ринкової влади. За таких умов можливе забезпечення в середньо- та довгостроковій перспективі конкурентоспроможність продукції галузі скотарства та високих темпів економічного зростання.

Висновки. Розвиток галузі скотарства на інноваційних засадах має на меті її системне відродження з метою забезпечення виробництва якісної, екологічно безпечної м'ясо-молочної продукції, скорочення частки її імпорту та зростання об'ємів реалізації інноваційних продовольчих товарів. Важливу роль в активізації інноваційної складової розвитку галузі відіграватиме держава. Наразі урядом розробляються комплексні заходи щодо досягнення позитивної динаміки розвитку галузі скотарства. Так, заплановано розробку регіональних програм розвитку молочного скотарства, що включатиме надання коштів з місцевих бюджетів в обґрунтованих обсягах. Кошти спрямовуватимуться

зокрема на стимулювання будівництва та реконструкції тваринницьких ферм та комплексів, нарахування спеціальної бюджетної дотації за поголів'я корів м'ясного напрямку, за закупівлю телиць у населення з метою поповнення основного стада, за приріст поголів'я корів та виробництво екологічно безпечної продукції.

***Аннотація.** Обоснована важность инновационного развития отрасли скотоводства. Определены факторы и проблемы, которые сдерживают инновационную деятельность субъектов хозяйствования области. Представлена классификация видов эффективности инновационного развития скотоводства.*

***Ключевые слова:** скотоводство, инновационное развитие, эффективность инновационного развития.*

***Summary.** Grounded importance of innovative development of industry of the cattle breeding. Certainly factors and problems which restrain innovative activity of subjects of menage industry. Classification of types of efficiency of innovative development of the cattle breeding is presented.*

***Key words:** cattle, innovative development, the effectiveness of innovative development.*

Список літератури

1. Березівський П.С. Відродження галузі скотарства у сільськогосподарських підприємствах Львівської області: оцінка, проблеми, прогнози / П.С. Березівський // Економіка АПК. – 2011. – № 5. – С. 3-16.

2. Луценко М.М. Перспективні технології виробництва молока: [монографія] / М.М. Луценко, В.В. Іванишин, В.І. Смоляр. – К.: ВЦ «Академія», 2006. – 192 с.

3. Райзберг Б.А. Современный экономический словарь / Б.А. Райзберг, Л.Ш. Лозовский, Е.Б. Стародубцева. – 5-е изд., перераб. и доп. – М.: ИНФРА-М, 2006. – 475 с.